Fèlix Graells i Farró

Miquel Graells i Vilarrodona

El 20 d'octubre de 1999 la gent que es trobava a l'església de Sant Genís de Torroella que acompanyava els familiars en l'últim adéu a Fèlix Graells i Farró sentiren que el Sr. Rector, en el parlament envers el difunt, esmentava la guerra civil. El mossèn estava llegint un petit poema que portava el recordatori que el mateix Fèlix havia escrit, i a més encarregat a la seva família, perquè en formés part, i és que la ferida moral que portava d'ençà el temps de la guerra no havia pogut cicatritzar mai.

En Fèlix va néixer a Arbúcies el 14 de maig de 1908, fill de Josep Graells Tor de Manlleu i de Clara Farró Vilanova de Girona. El seu pare havia estat mestre a Cadaqués i també ho va ser d'Arbúcies abans de ser el secretari de l'ajuntament de la població. La seva mare era filla de can Farró de Girona, una gent que venia i fabricava espardenyes. La iaia Clareta, que és com l'anomenàvem, tenia germans capellans i germanes monges. Un d'ells era el rector de Cadaqués, que és d'on vingué l'amistat amb el mestre i, per extensió, amb la seva germana, que quinzenalment li portava una panera amb queviures des de Girona. Un altre era en Fèlix Farró, compositor, mestre de capella de l'església parroquial de Sant Esteve d'Olot i director de l'Orfeó Popular olotí i de l'Escola Municipal de Música.

Tant la família Graells com Farró eren altament creients i en Fèlix ho fou fins a la fi. A casa no hi sobraven els diners, però tot i això el pare, en Josep Graells, aconseguí editar una gramàtica de butxaca a fi que tots el alumnes poguessin seguir les classes també a casa seva, ja que en aquells temps solament hi havia un llibre de gramàtica a l'escola i era el del mestre. Tinc la sort de conservar un parell d'exemplars, encara que força malmenats per la humitat.

El meu pare, en Fèlix, volia ser perit industrial però per manca de mitjans no va poder ser-ho. El batxillerat el va poder estudiar al seminari d'Olot amb ajuda del seu oncle Fèlix Farró i, assolida la tasca, va anar-se'n a Girona a fi de continuar estudiant, a més de treballar. Però tots els estudis que va poder fer van ser de secretari d'administració local i ho aconseguí en poder treballar a Girona en dos llocs, per una banda portant la comptabilitat de la fàbrica d'espardenyes de can Farró, i per l'altra treballant la resta d'hores a l'agència Cànovas.

Les seves estades a Arbúcies eren de total companyonia amb partits de futbol, excursions, representacions teatrals, a vegades d'obres escrites per ell mateix, i reafirmava la seva formació musical a càrrec del músic Lluís Torres. Era, doncs, la continuació del que va poder arribar a aprendre durant la seva estada al seminari. Encara que eren temps de vaques magres, en Fèlix i els seus companys eren gent feliç i aquella afirmació d'amistat no seria mai més abandonada.

Jugava d'extrem dret a futbol amb l'equip arbucienc quan va patir una lesió que l'obligà a deixar aquell esport, però no l'afició, que durà sempre. Tant és així que potser és la persona que més partits de futbol ha vist a Torroella. Ell s'ho empassava tot. Tant li feia si els que jugaven eren infantils, alevins o juvenils.

Al "palco" de les autoritats en un partit de futbol dels anys cinquanta (foto família Graells)

Estava clar que les aficions eren una cosa i el futur era una altre; per tant, en veure clarament que no podia envestir una carrera com la que ell desitjava, optà per fer els estudis de secretari d'administració local de manera lliure mentre continuava treballant. Una vegada assolit el títol atorgat per la Generalitat, es va disposar a començar la nova tasca i digué al seu pare que què li semblava si ocupava la plaça de secretari de l'Ajuntament d'Arbúcies una vegada jubilat, però quasi ja sabia la resposta abans de preguntar-ho. Aquell home, amb uns principis claríssims i enemic de privilegis, li respongué que a veure si ja no es recordava de les paraules de Jesucrist, allò de "ningú no és profeta a la seva terra"; si feia això, el més possible era que perdés companys, amics i coneguts.

Al cap de poc temps esdevingueren els fets que tots coneixem i la guerra civil. Tot es va capgirar i esclatà una bogeria que deixaria marcada molta gent, massa gent, i entre ells en Fèlix Graells. Uns desconeguts ruixaren amb benzina el cos de mossèn Fèlix Farró i seguidament li calaren foc. El mataren com a altres milers de capellans perquè sí. Aquell record acompanyà tota la vida en Fèlix.

Com molta altra gent, en Fèlix s'amagà a Girona per no haver d'anar al front, però a la llarga, com també farien els altres, s'acabà incorporant a files. Com sigui que es va demanar si algú era funcionari per fer les afiliacions de tants nous arribats, el meu pare va sortir dient que ell ho podia fer, i va quedar doncs com a encarregat de tot allò i va seguir fent d'escrivent del que comporta una campanya de guerra al costat d'un comandant, evidentment republicà, que segons em va dir era molt bona persona.

La guerra empenyé en Fèlix a fumar, un vici que l'acompanyà fins l'any de la seva jubilació, el 1978. En una ocasió, parlant d'això em va dir que com que hi havia tanta gana, semblava que fumant era més passador. Les seves habilitats tant amb la música com escrivint poemes es va fer palesa amb el seus companys del front i arribà al senyor comandant, que en saber-ho li encarregà uns himnes per poder cantar la tropa, quan pogués fer-ho, i així va ser com es convertí en compositor d'himnes republicans.

Quan podia anava fent les partitures per als futurs himnes i ho portava sempre al sarró. De sobte, un dia anunciaren que hi havia retirada i de cop i volta tot el seu batalló s'enfilà cap un camí amb molta rapidesa, i quan ja portaven una bona estona caminant, en Fèlix s'adonà que no portava al canell el rellotge de polsera que li havia regalat la seva promesa, la Paquita, la meva mare. Per ell, un romàntic consumat, no hi havia volta de full: havia d'anar a veure si trobava el rellotge que, se'n recordava, s'havia tret en rentar-se al costat del riu. Ell i un altre soldat que el volia acompanyar recularen i a corre-cuita procuraren arribar

al lloc on es rentaren, i efectivament encara hi havia el rellotge damunt de la pedra on abans l'havia deixat. Van sortir llampant ja que sentien els nacionals ben bé darrere d'uns arbres a l'altra banda del riu. A punt de travessar-lo, corrent i ben cansats, arribaren en un lloc on el camí anava a parar en un pont que travessava de nou el riu; en veure'ls els de l'altre cantó, cridaren dient-los que no travessessin, que estaven a punt de fer volar el pont, com així succeí seguidament, i el seu batalló quedà, doncs, a l'altra banda del pont, enrunat, anant-se ells al costat d'aquí i els nacionals, que ja els sentien venir, i va ser en aquell moment que li va entrar una suor freda i va pensar en el que portava al sarró, justament les partitures del himnes republicans. Estava clar que si l'enxampaven amb allò era peix al cove. De la manera que van poder, varen amagar el sarró en unes pedres petites, ja que de grosses no n'hi havia, i va arribar la tropa, que el va fer presoners sense adonar-se del sarró mig amagat que es trobava quasi al seu costat seu. El proper destí en aquells casos ja se sabia, un camp de presoners.

Quan el meu pare m'explicava tot això, em deia que tenia ganes d'escriure algun dia aquesta i altres vicissituds de la guerra, però no ho va fer mai.

Després de *visitar* dos camps de presoners i passar les febres de Malta, s'acabà la guerra i era qüestió d'anar per feina.

El 17 de desembre de 1940 es casaren en Fèlix Graells Farró amb la Paquita Vilarrodona Iglesias, filla de Camprodon i veïna d'Arbúcies. Ell tenia trenta-un anys i ella, vint-i-sis. Van anar de viatge de nuvis a Mallorca i van arribar a Torroella per ocupar la plaça interinament de secretari de l'Ajuntament el mateix dia que s'inaugurava el pont nou damunt el riu Ter.

Abans d'arribar a Torroella va estar un temps en interinitat també a Sarrià de Ter, però amb tot i que semblava que les coses anaven posant-se bé, hi havia quelcom que amoïnava el novell secretari de Torroella i era que no es tenia gaire clar que se li donés la plaça en propietat en haver estat durant la guerra al costat republicà, per una banda, i tenir el títol atorgat per la ja desapareguda Generalitat, per l'altra.

El 8 de novembre de 1941 va néixer el primer fill, una nena, l'Anna Maria, i el 2 de desembre de 1943 el segon fill, en Miquel. Tot allò passà a la casa de lloguer situada al carrer del Roser, llavors ronda del 8 de Febrero, núm. 2. Com que no restava clara la situació, en Fèlix es llevava cada dia a les 5 del matí a fi de trobar una sortida en cas de perdre la plaça de l'Ajuntament, i aconseguir d'aquesta manera treure's la carrera de magisteri l'any 1944, una carrera de la qual no farà us ja que al poc temps se li va donar la plaça de secretari en propietat.

Fent la feina de secretari a l'ajuntament en temps de l'alcalde Joaquim Vergés (foto família Graells)

Ell va fer la seva tasca com millor va saber i sempre amb un lema clar, “Un ha d’anar a dormir tranquil”, i quant a la vida i a la mort, “S’han de deixar ben arreglats els papers, tant els de dalt com els de baix”.

El meu pare es pensava que la platja era molt més a prop de Torroella del que és en realitat i una de les seves grans aficions va ser sempre anar-se’n a la platja i calar dues o tres canyes a l’espera de veure si picaven, però, és clar, hi havia d’anar en bicicleta. L’any 1955, però, ja es va poder comprar un motor auxiliar per posar-lo a sota de la bicicleta i no pedalar; era un Mosquito de 38 cc.

Una altra gran afició, a part del futbol i la pesca, va ser la música. Va compondre més de quaranta sardanes i alguna que altra havanera, i va ajudar d’altres compositors.

La poesia va ser sempre una espècie de niu en què es recollia i n’edità dos llibres, dirigits a la família sobretot. Quan era convidat a un casament, bateig o altres festes, sempre els regalava un petit poema commemoratiu.

Quan no tocava el piano, el trobaves escrivint o llegint. Era amant dels clàssics i tenia predilecció per mossèn Cinto Verdaguer. El podies trobar, també, llegint Dostoievski o Pemán. No era home d’anar al cafè, encara que hi havia anat de jove, però un dia, jugant a la botifarra, es va enfadar i mai més no li varen veure el pèl.

De la seva boca no vàrem sentir mai un renec, el màxim que se li podia sentir a dir un dia que estigués vertaderament disgustat era la paraula *fotre*.

A Santa Caterina, l'any 1985
(foto família Graells)

Quan no tenia clara una paraula, la deia en llatí i cercava l'origen i me l'explicava, a vegades en deia tota la declinació. Sempre va escriure en català tant els poemes com les cartes a la família, però a l'Ajuntament tots el seus grafismes eren en castellà, evidentment.

Era una persona peculiar ja que passava de ser totalment seriós i fins i tot antipàtic per molta gent, a totalment afable i amic de la broma quan entrava a casa, i ens explicava acudits del seu pare a Arbúcies, quan era un del pocs veïns que tenia diari i a més sabia de lletra, i com enganyava les dones del carrer que fugien esparverades corrent cap a casa seva; entre altres coses, ens deia que un porró sempre ha de ser lliberal, mai carlí, és a dir, que ragi.

El secretari va anar-se'n d'aquest món estimant, va estimar i molt tota la seva família, les seves creences, els seus pobles: Arbúcies i Torroella, i per descomptat Catalunya, si més no les seves lloances en forma de poemes i sardanes així ho demostren.

Era un enemic dels privilegis i un amic dels comptes clars i nets.

He procurat en aquest petit resum ser tan coherent com he sabut, encara que això sigui una tasca molt difícil per a un fill que tant estimava el seu

pare. Espero, doncs, que es pugui conèixer una mica més qui era aquell home tan adust conegut pel Secretari.

Seria agradable conèixer altres vides de torroellencs que tots i cadascú podem aportar, sobretot de la nostra gent més íntima, passatges desconeguts per la majoria, al cap i a la fi són històries de la història de torroellencs a Torroella.

És d'esperar que aquella gent que va sentir aquelles paraules del mossèn a l'enterrament d'en Fèlix Graells i Farró veuran més clar a què obeïa tot allò.

Recitant un poema en el casament de la seva néta (foto família Graells)